

Tomasz Szczurowski

Umowa kredytu indeksowanego (denominowanego) zawarta z przedsiębiorcą w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego

[An Indexed (Denominated) Loan Agreement Concluded with a Business Entity in Light of Polish Supreme Court Case Law]

Abstract

The subject of this article is an overview of the Polish Supreme Court's case law concerning indexed or denominated loans granted to business entities. This issue is of significant importance in commercial transactions and is increasingly appearing on the dockets of the common courts. It is therefore reasonable to consider whether entrepreneurs can expect protection in this regard similar to that enjoyed by consumers.

Keywords: indexed loan, denominated loan, business entity, consumer, protection of business entities (entrepreneur protection), Polish Supreme Court case law.

Wstęp

Zgodnie z art. 69 ust. 1 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe¹ przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Zarówno kredyt indeksowany, jak i denominowany stanowi szczególnie rodzaj tak ujętej umowy kredytu. Są to kredyty złotówkowe, niemniej powiązane z walutą obcą². W kredycie indeksowanym powiązanie to

* **Tomasz Szczurowski** – adiunkt, dr hab. nauk prawnych, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie (afiliacja); sędzia SN (Izba Cywilna); <https://orcid.org/0000-0002-2967-0919>; t_szczurowski@uksw.edu.pl / assistant professor, PhD in Law, habilitation, Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw (affiliation); judge of the Supreme Court of Poland (Civil Chamber).

¹ Tekst jedn. Dz.U. 2026, poz. 38 z późn. zm.

² Szerzej co do pojęcia umowy kredytu indeksowanego i denominowanego zob. J. Spurek, *Kredyt indeksowany i kredyt denominowany a kredyt walutowy* [w:] T. Szanciło, *Kredyty powiązane z walutą obcą. Aspekty ma-*

następuje w nieco inny sposób niż w kredycie denominowanym. W kredycie indeksowanym kwota kredytu jest podana w walucie krajowej i w tej walucie zostaje wypłacona, ale zostaje przeliczona na walutę obcą według klauzuli umownej opartej na kursie kupna tej waluty obowiązującym w dniu uruchomienia kredytu, przy czym spłata kredytu następuje w walucie krajowej po przeliczeniu raty kapitałowo-odsetkowej z zastosowaniem kursu sprzedaży waluty indeksacji w dniu dokonywania spłaty. Natomiast w kredycie denominowanym kwota kredytu jest wyrażona w walucie obcej, lecz zostaje wypłacona w walucie krajowej po przeliczeniu według klauzuli umownej opartej na kursie kupna waluty obcej obowiązującym w dniu uruchomienia kredytu, spłata kredytu następuje zaś w walucie krajowej po przeliczeniu według kursu sprzedaży waluty³. Zasadnie podkreślono w wyroku Sądu Najwyższego z 30 września 2020 r., I CSK 556/18, że tak skonstruowaną umowę kredytu należy odróżnić od kredytu walutowego, albowiem w kredycie indeksowanym (denominowanym) żądanie kredytobiorcy w stosunku do kredytodawcy w zakresie spełnienia świadczenia (czyli wypłaty kwoty kredytu) dotyczy wyłącznie waluty krajowej. Kredytobiorca nie ma roszczenia o spełnienie świadczenia w walucie obcej, co jest z kolei jest charakterystyczne dla umowy kredytu walutowego.

W obecnym stanie prawnym nie budzi wątpliwości dopuszczalność zawierania umów kredytu powiązanych z walutą obcą – co znajduje choćby potwierdzenie w art. 69 ust. 2 pkt 4a ustawy Prawo bankowe, zgodnie z którym umowa kredytu, w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, powinna określać szczegółowe zasady określania sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasad przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu. Trzeba jednak dodać, że powyższy przepis wszedł w życie na mocy ustawy z 29 lipca 2011 r. o zmianie ustawy Prawo bankowe oraz niektórych innych ustaw⁴, tymczasem umowy kredytu będące dziś przedmiotem rozstrzygnięć Sądu Najwyższego oraz sądów powszechnych zostały w przeważającej mierze zawarte w pierwszej dekadzie obecnego wieku – czyli w czasie, gdy regulacja ta nie obowiązywała – i z tego względu najczęściej nie odpowiadają one jej treści.

terialnoprawne i procesowe. Komentarz praktyczny, Warszawa 2022, s. 1 i nn., D. Rogoziński, Rozliczenia stron nieważnej umowy kredytu waloryzowanego kursem waluty obcej, Warszawa 2022, s. 13 i nn.

³ Zob. P. Asłanowicz, Kredyty waloryzowane do waluty obcej w praktyce orzeczniczej, Warszawa 2023, s. 155. Autorka trafnie zauważa, że umowa kredytu denominowanego stanowi kamuflaż umowy kredytu walutowego. Należy jedynie dodać, że jest to kamuflaż nieudany – szczegółowa analiza treści dowodzi bowiem, iż nie ma ona charakteru walutowego, a odwołanie się do waluty obcej daje jedynie podstawę do waloryzacji umownej.

⁴ Dz.U. 2011, poz. 984.

Przedmiotem analizy na dalszych etapach będzie tak rozumiana umowa kredytu powiązanego z walutą obcą zawarta z przedsiębiorcą. Chodzi o umowę kredytu mającą charakter dwustronnie gospodarczy, a więc taką, gdzie zarówno kredytodawcy, jak i kredytobiorcy przysługuje status przedsiębiorcy; jest nim – zgodnie z art. 43¹ k.c. – jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna, o której mowa w art. 33¹ § 1, prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową⁵. Aczkolwiek ustalenie takiego właśnie statusu kredytobiorcy nie zawsze jest sprawą oczywistą, to jednak kwestia ta wykracza poza ramy niniejszego artykułu⁶. W kontekście umowy kredytu indeksowanego (denominowanego) zawartej z przedsiębiorcą zasadne jest rozważenie, czy pozostawienie bankowi prawa do jednostronnego kształtowania kursu waluty indeksacji (denominacji) powoduje nieważność umowy. Zasadniczym celem artykułu jest prezentacja najnowszego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego tego zagadnienia.

Obrót konsumencki – wzmianka

Zrozumienie orzecznictwa Sądu Najwyższego odnoszącego się do umów kredytów powiązanych z walutą obcą zawartych z przedsiębiorcą nie jest możliwe bez przynajmniej skrótego przedstawienia tego problemu w kontekście umów kredytu zawartych z konsumentem, którym zgodnie z art. 22¹ k.c. jest osoba fizyczna dokonująca z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Orzecznictwo Sądu Najwyższego w tej kwestii jest niezwykle bogate. Niemniej jego swoistym podsumowaniem jest uchwała pełnej Izby Cywilnej z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22⁷; przyjęto w niej, że:

1. W razie uznania, że postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określania kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów.

⁵ Co do pojęcia konsumenta – zob. T. Szczurowski, Umowa kredytu indeksowanego do waluty obcej zawierana z przedsiębiorcą, Warszawa 2026, s. 67 i nn.

⁶ Co do wątpliwości w zakresie zakwalifikowania umowy kredytu jako konsumenckiego lub profesjonalnego zob. M. Załucki, Metodyka prowadzenia i rozstrzygania spraw frankowych dla sędziów i pełnomocników, Warszawa 2025, s. 67, M. Gutowski, Wadliwość umów kredytów frankowych, Warszawa 2022, s. 156 i nn., a także P. Asłanowicz, Kredyty..., s. 126. Ta ostatnia przytacza w tym zakresie przykłady z orzecznictwa sądów powszechnych; podobnie M. Korpalski, Pojęcie konsumenta jako strony umowy kredytowej [w:] Upadłość i restrukturyzacja kredytobiorcy lub banku przy umowach o kredyt frankowy, A. Hrycaj, T. Szanciło (red.), Warszawa 2024, s. 23 i nn. Natomiast w kwestii tzw. umów mieszanych zob. T. Szczurowski, Umowa..., s. 119 i nn.

⁷ OSNC 2024/12/118.

2. W razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.
3. Jeżeli w wykonaniu umowy kredytu, która nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bank wypłacił kredytobiorcy całość lub część kwoty kredytu, a kredytobiorca dokonywał spłat kredytu, powstają samodzielne roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia na rzecz każdej ze stron.
4. Jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, bieg przedawnienia roszczenia banku o zwrot kwot wypłaconych z tytułu kredytu rozpoczyna się co do zasady od dnia następującego po dniu, w którym kredytobiorca zakwestionował względem banku związanie postanowieniami umowy.
5. Jeżeli umowa kredytu nie wiąże z powodu niedozwolonego charakteru jej postanowień, nie ma podstawy prawnej do żądania przez którąkolwiek ze stron odsetek lub innego wynagrodzenia z tytułu korzystania z jej środków pieniężnych w okresie od spełnienia nienależnego świadczenia do chwili popadnięcia w opóźnienie co do zwrotu tego świadczenia.

Z powyższego wynika, że w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego umowa kredytu indeksowanego (denominowanego) zawarta z konsumentem może być podważana z uwagi na zastosowane w niej postanowienia abuzywne, przy czym wadliwość ta prowadzi najczęściej do nieważności umowy kredytu w całości⁸.

Obrót profesjonalny – zarys problemu

W kontekście przytoczonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego obrotu konsumenckiego powstaje pytanie o możliwość podważenia umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego zawartej z przedsiębiorcą. Postanowienia zawarte w tego typu kontraktach były bowiem analogiczne do tych stosowanych w obrocie konsumenckim. Jednocześnie w tym przypadku co do zasady nie jest możliwe powołanie się na niedozwolone postanowienia umowne do których odnosi się powołane orzecznictwo. Faktem jest, że zgodnie z art. 385⁵ § 1 k.c. przepisy dotyczące konsumenta, zawarte w art. 385¹–385³ (a więc dotyczące niedozwolonych postanowień umownych) stosuje się do osoby fizycznej zawierającej umowę bezpośrednio związaną z jej działalnością gospodarczą, gdy z treści tej umowy wynika, że nie ma ona dla niej charakteru zawodowego, wynikającego w szczególności z przedmiotu wykonywanej

⁸ Zob. Z.B. Wójcik [w:] M. Załucki, *Metodyka...*, s. 20 i nn. Autor omawia różnorakie klauzule abuzywne stosowane w umowach kredytu indeksowanego lub denominowanego zawartych z konsumentami.

przez nią działalności gospodarczej, udostępnionego na podstawie przepisów o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, niemniej przepis ten wszedł w życie 1 stycznia 2021 r. i na mocy art. 70 ust. 1 ustawy z 31 lipca 2019 r. o zmianie niektórych ustaw w celu ograniczenia obciążeń regulacyjnych⁹ nie stosuje się go do umów zawartych przed 1 stycznia 2021 r. Tymczasem umowy kredytu będące przedmiotem niniejszej analizy były – jak już wskazano – zawierane przed tą datą¹⁰.

W związku z umowami kredytu indeksowanego (denominowanego) zawartymi z przedsiębiorcami zasadnicze wątpliwości dotyczą zamieszczonej w nich klauzuli przeliczeniowej. Standardowa treść tego postanowienia umownego w przypadku kredytu indeksowanego nakazuje przeliczenie wypłaconej sumy kredytu z zastosowaniem kursu kupna waluty obcej ustalonego w tabeli banku w celu ustalenia salda zadłużenia oraz harmonogramu spłaty, a następnie przeliczenie raty kapitałowo-odsetkowej wyrażonej w walucie obcej z zastosowaniem kursu sprzedaży waluty obcej ustalonej w tabeli banku w celu wyliczenia wartości tej raty w PLN¹¹. W przypadku natomiast kredytu denominowanego klauzula przeliczeniowa odsyła do kursu kupna waluty obcej ustalonej w tabeli banku w celu wyliczenia kwoty kredytu udostępnianej kredytobiorcy w PLN, a następnie do kursu sprzedaży waluty obcej ustalonej w tabeli banku w celu wyliczenia wartości raty kapitałowo-odsetkowej w PLN¹². Wobec takiego ukształtowania klauzuli przeliczeniowej pojawia się wątpliwość co do dopuszczalności stosowania w obrocie profesjonalnym postanowienia umownego, które umożliwia bankowi jednostronne oznaczenie wysokości świadczenia, bez wskazania jakichkolwiek kryteriów będących podstawą takiego działania, a jednocześnie z zastosowaniem tzw. spreadu, którego wystąpienie jest związane z zastosowaniem na pierwszym etapie przeliczenia kursu kupna waluty obcej, zaś na drugim etapie (spłaty kredytu) kursu sprzedaży waluty obcej, który zawsze jest wyższy od kursu kupna. Powyższe oznacza, że nawet gdyby kredytobiorca dokonał spłaty kredytu chwilę po udostępnieniu mu środków pieniężnych przez bank, to i tak byłby zobowiązany do wyższego świadczenia niż otrzymane od banku, co jest konsekwencją zastosowania właśnie spreadu.

Pierwszym istotnym orzeczeniem odnoszącym się do tej problematyki w kontekście obrotu profesjonalnego była uchwała Sądu Najwyższego

⁹ Dz.U. 2019, poz. 1495.

¹⁰ Zob. J. Gil, M. Szlaszyński, *Konsumencka ochrona prawna przedsiębiorców – analiza zmian legislacyjnych z perspektywy działalności banków*, „Monitor Prawa Bankowego” 2020, 3, ss. 64–77, gdzie analizuje się sens tej zmiany legislacyjnej.

¹¹ Z tego też względu D. Rogoziński klauzulę przeliczeniową nazywa klauzulą tabelaryczną. Zob. idem, *Rozliczenia...*, s. 25.

¹² Zob. Z.B. Wójcik [w:] M. Załucki, *Metodyka...*, s. 35. Autor wskazuje przykłady różnych klauzul przeliczeniowych zawartych w umowach kredytu powiązanego z walutą obcą.

z 28 kwietnia 2022 r., III CZP 40/22¹³, która dała kredytobiorcom – przedsiębiorcom nadzieję na możliwość podważania zawartych z nimi umów kredytu indeksowanego oraz denominowanego. W zdaniu pierwszym tej uchwały przyjęto, że sprzeczne z naturą stosunku prawnego kredytu indeksowanego do waluty obcej są postanowienia, w których kredytodawca jest upoważniony do jednostronnego oznaczenia kursu waluty właściwej do wyliczenia wysokości zobowiązania kredytobiorcy oraz ustalenia wysokości rat kredytu, jeżeli z treści stosunku prawnego nie wynikają obiektywne i weryfikowalne kryteria oznaczenia tego kursu. Trzeba jednak od razu dodać, że orzeczenie to tylko pośrednio odnosiło się do obrotu profesjonalnego, zapadło bowiem w wyniku zagadnienia prawnego przedstawionego Sądowi Najwyższemu w sprawie konsumenckiej, o czym zresztą świadczy drugie zdaniem uchwały zgodnie z którym „Postanowienia takie, jeśli spełniają kryteria uznania ich za niedozwolone postanowienia umowne, nie są nieważne, lecz nie wiążą konsumenta w rozumieniu art. 385¹ k.c.” Rozważania zawarte w uzasadnieniu uchwały mają charakter ogólniejszy, co pozwala je odnieść również do umowy kredytu o analogicznej treści zawartej z przedsiębiorcą. Powołano się w szczególności na uchwałę składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 22 maja 1991 r., III CZP 15/91 (OSNC 1992, nr 1, poz. 1), w której za niedopuszczalne uznano umieszczenie w regulaminie bankowym, dotyczącym warunków prowadzenia rachunku bankowego, postanowień uprawniających bank do jednostronnej zmiany treści tego regulaminu, a tym samym zmiany warunków umowy rachunku bankowego. Dodano, że zdaniem SN, w składzie rozpoznającym sprawę, postanowienie umowne uzależniające wysokość świadczenia od swobodnego uznania jednej ze stron jest sprzeczne z naturą (właściwością) stosunku prawnego. Jeżeli bank miałby w ten sposób określać wysokość własnego świadczenia (co nie występuje w przypadku zawartej w sprawie umowy kredytu indeksowanego, ale może być aktualne w przypadku kredytów denominowanych), takie zastrzeżenie godzi w istotę zobowiązania. Postanowienie oparte na schemacie „zapłacę tyle, ile będę chciał” nakazuje podać w wątpliwość rzeczywistą wolę zaciągnięcia zobowiązania. Z kolei postanowienie zezwalające wierzycielowi na swobodne określenie wysokości świadczenia drugiej strony oddaje tę stronę we władzę wierzyciela, który może dowolnie wpływać na jej sytuację ekonomiczną, odpowiednio kształtując wysokość świadczenia. Sprzeczność z naturą stosunku zobowiązaniowego w tym przypadku polega na wprowadzeniu do jego treści elementu nadrzędności jednej ze stron i podporządkowania drugiej, co jest obce stosunkom zobowiązaniowym oraz stosunkom prywatnoprawnym w ogólności. SN dodał jednak, że co do zasady nie jest wykluczone pozostawienie możliwości oznaczenia wysokości świadczenia jednej ze stron

¹³ OSNC 2022/11/109.

według ogólnych, aczkolwiek obiektywnych i weryfikowalnych kryteriów. W tym zakresie odwołano się do polskiego kodeksu zobowiązań, niemieckiego kodeksu cywilnego oraz aktów mających stanowić model regulacji przyjmowanych w europejskich systemach prawnych. Podkreślono jednak, że obecnie w prawie polskim nie ma normy, która pozwalałaby na uzupełnienie stosunku prawnego o kryteria określenia treści świadczenia, gdyby strony powierzyły takie uprawnienie jednej z nich, a same tych kryteriów nie ustaliły. Wynika stąd wyrażony w uchwale wniosek o sprzeczności z naturą stosunku postanowienia umownego pozostawiającego pełną dowolność w tym zakresie. Zaznaczono zarazem, że gdyby takie kryteria zostały przewidziane, odpowiednie postanowienie umowne mogłoby zostać uznane za dopuszczalne co najmniej w stosunkach innych niż konsumenckie.

W powyższej uchwale SN podważano więc dopuszczalność pozostawienia jednej ze stron stosunku prawnego możliwości dowolnego oznaczenia wysokości świadczenia drugiej jego strony. Tymczasem właśnie taką możliwość dla banku przewiduje klauzula przeliczeniowa stosowana w umowach kredytu indeksowanego lub denominowanego – zarówno w obrocie konsumenckim, jak i profesjonalnym – co w orzeczeniu wyraźnie podkreślono. Takie zastrzeżenie dało przedsiębiorcom nadzieję na możliwość podważania zawartych przez nich umów kredytu na zasadach podobnym do tych stosowanych w obrocie konsumenckim. Trzeba jednak dodać, że taka interpretacja przytoczonej uchwały nie była zasadna. Pomijając fakt, że uchwała z 28 kwietnia 2022 r. jednoznacznie odnosiła się wyłącznie do obrotu konsumenckiego, a kwestia obrotu profesjonalnego została w niej podjęta jedynie „na marginesie”, to przede wszystkim w orzeczeniu tym nie wskazano, jakie znaczenie ma zastosowanie w umowie kredytu zawartej z przedsiębiorcą opisanej w niej klauzuli przeliczeniowej, a właśnie ta kwestia ma tutaj zasadnicze znaczenie. O ile bowiem w obrocie konsumenckim przyjmuje się nieważność umowy, o tyle wniosek ten nie jest już tak oczywisty w kontekście umowy z przedsiębiorcą.

Stanowisko SN co do skutków zastosowania wadliwej klauzuli przeliczeniowej

Uchwała z 28 kwietnia 2022 r. – jak można było przypuszczać – jedynie otworzyła dyskusję w kwestii możliwości podważania umowy kredytu powiązanego z walutą obcą zawartej z przedsiębiorcą. W późniejszym orzecznictwie do tej kwestii wielokrotnie jeszcze powracano, czyniąc ją przedmiotem pogłębionej refleksji. Można w tym zakresie wskazać trzy stanowiska Sądu Najwyższego co do skutków zastosowania w umowie z przedsiębiorcą wyżej zdefiniowanej klauzuli przeliczeniowej.

Według pierwszego stanowiska klauzula przeliczeniowa stosowana w obrocie profesjonalnym – odwołująca się do tabel wewnętrznych banku – jest sprzeczna z naturą stosunku obligacyjnego, a także z zasadami współżycia społecznego, niemniej okoliczność ta nie prowadzi do nieważności umowy. Kurs własny banku należy bowiem zastąpić średnim kursem NBP – co ostatecznie nie powoduje nieważności umowy kredytu. Stanowisko takie Sąd Najwyższy zajął w wyroku z 27 maja 2022 r., II CSKP 314/22¹⁴, w którym przede wszystkim podkreślono, że okoliczność, iż określone postanowienie umowne przyznaje się – w obrocie konsumenckim – abuzywny charakter, nie ma bezpośredniego przełożenia na ocenę jego skutków w relacjach pozbawionych konsumenckiego charakteru. Konsument jest chroniony w sposób szczególnie przed nadużyciami swobody kontraktowej, toteż postanowienie takie może okazać się dopuszczalne w relacji umownej o zawodowym charakterze jako odpowiadające profesjonalnemu statusowi kontrahentów. Może jednak być tak, że postanowienie to, z racji swoich cech, poza obrotem konsumenckim zostanie zakwalifikowane jako godzące w zasady współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.) lub kolidujące z naturą stosunku prawnego (art. 353¹ k.c.). Wskazano, że klauzula przeliczeniowa o podanej treści powoduje bowiem, że rozmiar zadłużenia kredytobiorcy staje się zależny od zmiennego kursu waluty indeksacji, określonego w sposób jednostronny przez bank – kredytodawcę. Bank uzyskuje w ten sposób możliwość wpływania w toku wykonywania umowy na rozmiar świadczenia drugiej strony, zarówno przy określaniu ogólnej kwoty kredytu (przeliczenie po kursie kupna), jak i poszczególnych rat (przeliczenie po kursie sprzedaży). Sytuację taką należy uznać za nie do pogodzenia z zasadami słuszności kontraktowej (art. 58 § 2 w zw. z art. 353¹ k.c.). Podkreślono, że ciągły charakter umowy kredytu – zakładający, że przeliczenia spłat według kursu waluty indeksacji są dokonywane wielokrotnie na przestrzeni niekiedy kilkudziesięciu lat – powoduje, iż możliwość jednostronnego określenia rozmiaru świadczenia wystawia drugą stronę umowy na daleko głębsze ryzyko i jest znacznie bardziej obciążająca dla kontrahenta aniżeli w przypadku umowy sprzedaży, co dotyczy także sytuacji, w której kontrahent ten jest przedsiębiorcą. Dodano jednocześnie, że ocena zgodności postanowień umowy z zasadami współżycia społecznego i właściwością stosunku prawnego (art. 58 § 2 i art. 353¹ k.c.) dotyczy określonych postanowień umowy, a ściślej ich normatywnej treści, nie zaś tego, w jaki sposób były one wykonywane.

Analizując jednak skutek takiego stanowiska, zaznaczono, że nieważność postanowień kursowych nie przesądza o nieważności umowy kredytu. Przy ocenie konsekwencji nieważności tych postanowień z jednej strony trzeba mieć na względzie, że postanowienia te określają główne świadczenia stron i mają konieczny charakter z punktu widzenia konstrukcji umowy kredytu

¹⁴ OSNC-ZD 2022/4/50.

indeksowanego zaakceptowanej przez strony (por. wyrok SN z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18¹⁵), z drugiej zaś, że nieważność tych postanowień jest rezultatem ich ukształtowania w sposób zapewniający bankowi – będącemu strukturalnie silniejszą stroną umowy kredytu – nadmiernie uprzywilejowaną pozycję, naruszającą zasady słuszności kontraktowej. Sprecyzowano, że ograniczenia swobody umów oparte na kryterium zasad współżycia społecznego i właściwości (natury) stosunku prawnego, w zakresie, w jakim przeciwdziałają nadużyciu silniejszej pozycji kontraktowej, nie mają zarazem na celu unicestwienia in toto umowy, której elementem stały się narzucone przez stronę silniejszą postanowienia umowne, lecz dążą do zapewnienia równości stron umowy, z poszanowaniem ich prawnych i ekonomicznych interesów. Ostatecznie zaś podkreślono, że eliminacja luki w postaci braku w umowie ustaleń co do kursu pozwalającego dokonywać przeliczeń złotego do waluty obcej, powstałej na skutek uznania pierwotnie zawartych w umowie postanowień za niedopuszczalne, może nastąpić w drodze analogicznego zastosowania norm, które odsyłają – w razie konieczności dokonywania przeliczeń walutowych – do kursu średniego odpowiedniej waluty obcej ustalanego przez NBP. Nakaz stosowania tego kursu jako adekwatnego przy dokonywaniu przeliczeń walutowych w obrocie cywilnoprawnym i poza nim wynika z licznych regulacji normatywnych obowiązujących zarówno w przeszłości, jak i obecnie, co może stanowić podstawę do konstruowania, z wykorzystaniem analogii, ogólniejszej zasady mającej zastosowanie w razie potrzeby dokonywania przeliczeń walutowych przy jednoczesnym braku szczególnej regulacji prawnej lub umownej, określającej miarodajny miernik wartości waluty (por. np. art. 358 § 2 i 3 k.c., art. 798¹ § 1 k.p.c. i art. 783 § 1 k.p.c. w dawnym brzmieniu, nadanym ustawą z 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. nr 172, poz. 1804, art. 41 ust. 1 i 2 ustawy z 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe, tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz. 282, który traktowany jest jednolicie jako odesłanie do kursu średniego NBP, art. 5 ust. 3 ustawy z 20 lutego 2015 r. o rzeczach znalezionych, tekst jedn. Dz.U. z 2019 r., poz. 908, art. 160 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 24 października 1934 r. Prawo upadłościowe, tekst jedn. Dz.U. z 1991 r., nr 118, poz. 512, w brzmieniu nadanym ustawą z 31 lipca 1997 r. o zmianie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z 24 października 1934 r. Prawo upadłościowe i niektórych innych ustaw, Dz.U. nr 117, poz. 751 i odpowiadający mu art. 251 ustawy z 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe, tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 1228 ze zm., art. 83 ust. 1 ustawy z 15 maja 2015 r. Prawo restrukturyzacyjne, tekst jedn. Dz.U. z 2021 r., poz. 1588 ze zm., art. 7b ustawy z 30 maja 2014 r. o prawach konsumenta, tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 287 ze zm., art. 10 ust. 1a ustawy z 8 marca 2013 r. o przeciwdzia-

¹⁵ OSNC-ZD 2021/2/20.

łaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych, tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz. 893, art. 2 ust. 3 prawa dewizowego; w orzecnictwie por. uchwałę SN z 16 listopada 2000 r., III CZP 39/00, OSNC 2001, nr 7–8, poz. 98; wyroki SN z 18 maja 1984 r., I CR 121/84, OSNC 1985, nr 1, poz. 15, i z 11 lutego 2005 r., III CK 304/04, OSNC 2006, nr 1, poz. 13, oraz postanowienie SN z 8 sierpnia 2008 r., V CZ 49/08). Kurs ten cechuje ponadto bieżący charakter, zobiektywizowany walor i łatwa dostępność dla uczestników obrotu. SN dodał jednocześnie, że podstawę odwołania się do tej zasady można wyprowadzić z art. 56 k.c.

Zbliżone stanowisko do wyżej zaprezentowanego SN zajął także w postanowieniach: z 21 kwietnia 2023 r., I CSK 5082/22, z 20 lipca 2023 r., I CSK 6022/22, z 31 sierpnia 2023 r., I CSK 5891/22, z 6 czerwca 2025 r., I CSK 1958/24, jak również w wyrokach z 18 kwietnia 2023 r., II CSKP 914/22, z 18 kwietnia 2023 r., II CSKP 1130/22, z 26 października 2023 r., II CSKP 863/23¹⁶, z 20 marca 2024 r., II CSKP 700/23, z 6 września 2024 r., II CSKP 964/23¹⁷. W wyroku z 20 marca 2024 r. zaznaczono, że konsument podlega ściślejszej ochronie prawnej ze względu na słabszą od przedsiębiorcy (banku kredytującego) pozycję, stąd określone postanowienia umowne, abuzywne wobec konsumenta, mogą okazać się dozwolone w stosunku umownym o zawodowym charakterze jako odpowiadające profesjonalnemu statusowi kontrahentów, co nie wyłącza możliwości uznania tych postanowień za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.) lub niezgodne z naturą stosunku prawnego (art. 353¹ k.c.) ze względu na wynikające z nich uprawnienie banku do jednostronnego, dowolnego ustalania kursów kupna i sprzedaży waluty obcej dla celów rozliczeniowych, bez wskazania w umowie sposobu kształtowania przez bank tych kursów. Ta ostatnia ocena nie pociąga jednak za sobą automatycznej nieważności całej umowy kredytu gospodarczego.

Według drugiego stanowiska Sądu Najwyższego wadliwość klauzuli przeliczeniowej zastosowanej w umowie kredytu zawartej z przedsiębiorcą prowadzi, podobnie jak w obrocie konsumenckim do nieważności umowy. Stanowisko takie zostało wyrażone przede wszystkim w postanowieniu SN z 26 listopada 2024 r., I CSK 2517/24. W orzeczeniu tym opowiedziano się za zastosowaniem do obrotu profesjonalnego reguł przyjętych w obrocie konsumenckim, z uwzględnieniem jedynie niemożliwości powołania się w tym przypadku na abuzywny charakter klauzuli przeliczeniowej. Sąd Najwyższy obszernie odwołał się do orzecnictwa TSUE zapadłego na tle umów kredytu frankowego zawartych z konsumentem. W postanowieniu podzielono jednocześnie pogląd wyrażony w uchwale z 28 kwietnia 2022 r. i dodano, że wnioski zaprezentowane przez Sąd Najwyższy otwierają drogę do objęcia szczególną ochroną także osób prowadzących działalność gospodarczą – zawierających

¹⁶ OSNC 2024/7–8/70.

¹⁷ OSNC 2025/2/21.

umowy kredytu indeksowanego do waluty CHF. Istotne jest, że o ile w tym wypadku nie jest możliwe zastosowanie instytucji klauzul abuzywnych, o tyle nie wyłącza to zastosowania art. 58 k.c. W powyższym orzeczeniu Sąd Najwyższy zaakceptował stanowisko Sądu Apelacyjnego uznające nieważność umowy kredytu frankowego zawartej przez przedsiębiorcę – podkreślając, iż zasadniczą przyczyną stwierdzenia nieważności umowy był fakt przyjęcia, że klauzule umożliwiające stosowanie do przeliczeń kursu kupna i sprzedaży franka szwajcarskiego, ustalonego według tablicy kursowej banku, skutkują zastosowaniem art. 58 k.c.

Powyższe jednak nie kończy zróżnicowanego podejścia Sądu Najwyższego do klauzul przeliczeniowych zawartych w umowach kredytu indeksowanego (denominowanego) z przedsiębiorcą. Nie można bowiem pominąć trzeciego stanowiska SN, zgodnie z którym w obrocie profesjonalnym w ogóle nie znaleziono podstaw do podważania tego typu postanowień umownych. Należy w tym kontekście przywołać wyrok SN z 22 maja 2024 r., II CSKP 2309/22; wskazano w nim, że zarzut – mający prowadzić do nieważności umowy, a wynikający z tego, że kwotę kredytu określono w walucie obcej, a wypłata i spłata kredytu następowała wyłącznie w walucie polskiej, po przeliczeniu salda świadczenia według kursu arbitralnie ustalanego przez bank – jest nietrafny, brak bowiem podstaw do uznania, iż ww. postanowienia umowne w obrocie profesjonalnym są sprzeczne z naturą zobowiązania w rozumieniu art. 353¹ k.c. Podobne stanowisko SN wyraził również w wyroku z 8 marca 2024 r., II CSKP 85/24. Natomiast w wyroku Sądu Najwyższego z 12 kwietnia 2023 r., II CNPP 11/22 – zaznaczono, że konstrukcja kredytu indeksowanego zakłada, że wartość świadczeń stron będzie przeliczana według miernika oznaczonego w klauzuli indeksacyjnej, pozwalającego utrzymać ich wartości na takim poziomie, że bank może korzystnie dla kredytobiorcy określić koszty kredytu. W niniejszej sprawie indeksacja świadczeń dokonywała się na podstawie kursu CHF, określonego jednostronnie przez bank kredytodawcę w tabelach, które opracowywał na potrzeby prowadzonej przez siebie działalności, wymagającej skorzystania w różnych celach z walut obcych i określenia ich kursu do złotego. Działający na rynku bank nie wyznacza tych kursów dowolnie, lecz z uwzględnieniem czynników, do których odwołuje się także jego konkurencja, a ich dobór i ustalenie wzajemnego oddziaływania, ma ostatecznie wpływ na konstrukcję umowy kredytowej, jaką może zaproponować zainteresowanym jego uzyskaniem. Każda osoba zabiegająca o kredyt (konsument i przedsiębiorca) ma możliwość rozeznania się w ofertach kredytowych i wybrania tych, które najlepiej realizują jego interes – w warunkach, gdy jest oczywiste, że wiąże się z bankiem umową kredytową na wiele lat.

Dowolności działania banku opierającej się na klauzuli przeliczeniowej nie dostrzegł Sąd Najwyższy również w wyroku z 26 października 2023 r., II CSKP

863/23¹⁸. W orzeczeniu nie zakończono co prawda sprawy rozpoznawanej przez SN, ale podkreślono, że choć sama umowa kredytowa i regulamin nie zawierały jednoznacznie sformułowanych kryteriów ustalania przez bank kursów walut, nie można przyjąć, jakoby bank miał możliwość całkowicie dowolnego – oderwanego od jakichkolwiek obiektywnych czynników – ustalania kursów walut, które były stosowane dla dokonywania przeliczeń kredytowych. Kursy walut ustalane są przez banki komercyjne na podstawie wyraźnego upoważnienia ustawowego. Zgodnie z art. 111 ust. 1 pkt 4 ustawy Prawo bankowe bank obowiązany jest ogłaszać w miejscu wykonywania czynności, w sposób ogólnie dostępny, stosowane kursy walutowe. Kursy te mają zastosowanie nie tylko do przeliczania należności wynikającej z kredytów indeksowanych do waluty obcej, ale do wszelkich transakcji o charakterze dwuwalutowym (m.in. płatności przy użyciu kart płatniczych w walucie obcej). Mają zatem uniwersalny charakter. Jawność tabel kursowych – wynikająca z obowiązku ustawowego – powoduje, że poszczególne banki dostosowują ustalone kursy do czynników rynkowych, umożliwiających konkurencję. Jest przy tym oczywiste, że indeksy rynku finansowego, mające wpływ na kursy wymiany walut, są pochodną warunków rynkowych i zmieniają się w czasie. W umowach zawieranych na wiele lat często zatem nie jest możliwe precyzyjne ustalenie kryteriów określających zakres świadczenia (np. w postaci schematu, wzoru lub algorytmu matematycznego). Praktyka obrotu gospodarczego wykazuje przy tym, że w tego rodzaju umowach pojawiają się pewne warunki, niemożliwe do określenia w momencie zawierania umowy, pozostawione do ustalenia jednej ze stron – ze wspólnym założeniem „rynkowości” dokonywanych w przyszłości ustaleń. Warto zauważyć, że także sam ustawodawca uwzględnia sytuacje niemożliwości ustalenia (czy też trudności w ustaleniu) w drodze konsensu stron zakresu świadczenia, odwołując się w takich sytuacjach do zwrotów o ogólnym znaczeniu, wskazujących jednak na potrzebę zachowania obiektywnego poziomu tego świadczenia (np. art. 536 § 2, art. 628 § 1, art. 735 § 2, art. 758¹ § 3 i art. 836 k.c.). Dodano, że nie każda zatem sytuacja, w której pozostawiono jednej ze stron umowy dookreślenie zakresu spełnienia świadczenia (a tym bardziej terminu jego spełnienia w określonych ramach czasowych), prowadzić powinna do konstatacji, że umowa pozostaje w sprzeczności z naturą (właściwością) stosunku czy w sprzeczności z zasadami współżycia społecznego. Do dokonania oceny umowy z tego punktu widzenia niezbędne jest dokładne zbadanie praktyki obrotu gospodarczego, w tym ustalenie, czy praktyka ta przekształciła się w ustalony zwyczaj w rozumieniu art. 56 k.c., zbadanie dotychczasowego zachowania strony określającej zakres świadczenia w podobnych relacjach, poprzedzających zawarcie badanej umowy (w szczególności pod kątem stoso-

¹⁸ OSNC 2024/7-8/70.

wania rynkowych czy odmiennych od rynkowych kryteriów), świadomości drugiej strony umowy, wynikającej m.in. z pozostawiania stroną umów o podobnym charakterze. Dopiero analiza wszystkich tych czynników pozwala na ustalenie rzeczywistej woli stron umowy i stwierdzenie, czy – biorąc pod uwagę wszelkie uwarunkowania gospodarcze (w tym dostęp do kredytów o innym charakterze czy innych źródeł finansowania) – obie strony godziły się na takie postanowienia umowne, które pozostawiły jednej z nich dookreślenie zakresu świadczenia (ustalenie kursów wymiany walut przez odwołanie do kursów podawanych w tabelach kursów stosowanych w danym banku).

Nieważności umowy kredytu zawartej z przedsiębiorcą, mimo zastosowania klauzuli przeliczeniowej, nie przyjął Sąd Najwyższy również w wyroku z 2 października 2025 r., II CSKP 276/23. Faktem jest, że w orzeczeniu tym wprost nie odniesiono się do analizowanego w niniejszym artykule problemu. Interesujące jest jednak stwierdzenie SN, że sposób sformułowania przez skarżącego zarzutu naruszenia art. 353¹ k.c. jest w istocie próbą ominięcia regulacji art. 385¹ k.c., która w sprawie nie ma zastosowania, i poddania pod osąd określonych postanowień umowy kredytu pod kątem ich abuzywności – pomimo że umowa kredytu zawarta przez strony takiej kontroli nie podlega. Może to oznaczać, że Sąd Najwyższy nie dostrzegł możliwości kwestionowania klauzuli przeliczeniowej zastosowanej w obrocie profesjonalnym, tym bardziej że jednocześnie podkreślił, iż Sąd Apelacyjny rozpoznający sprawę w drugiej instancji, w systemie apelacji pełnej, miał obowiązek rozpoznać sprawę również w kontekście art. 353¹ k.c.

Podsumowanie

Z przytoczonego wyżej orzecznictwa Sądu Najwyższego wyraźnie wynika, że brak jest jednolitego stanowiska co do dopuszczalności stosowania w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego klauzuli przeliczeniowej odwołującej się do kursu waluty obcej ustalonej według tabel banku kredytodawcy, jak również obciążających kredytobiorcę – przedsiębiorcę spreadem walutowym. Oczywiście jest jednak przede wszystkim wniosek, że niemożliwe jest w tym przypadku co do zasady stosowanie przepisów o klauzulach abuzywnych. Nie dążąc w tym miejscu do jednoznacznego rozstrzygnięcia analizowanego problemu – wydaje się, że najbardziej przekonujący jest pogląd kwestionujący możliwość zastosowania klauzuli przeliczeniowej również w umowach z przedsiębiorcą, przy jednoczesnym dążeniu do utrzymania obowiązku tej umowy z zastosowaniem średniego kursu NBP, ewentualnie kursu kupna i sprzedaży NBP. Powyższe uwzględnia z jednej strony fakt, że do umów profesjonalnych nie ma zastosowania dyrektywa Rady 93/13/EWG

z 5 kwietnia 1993 r. w sprawie warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. UE L nr 95, s. 29), będąca podstawą licznych orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości UE dotyczących obrotu konsumenckiego. Tymczasem to właśnie przepisy tego aktu prawnego – w powiązaniu z przepisami krajowymi odnoszącymi się do obrotu konsumenckiego – uniemożliwiają utrzymanie umowy kredytu konsumenckiego z inaczej ustalonym kursem indeksacji (denominacji), niż ustalono to w umowie¹⁹. Z drugiej zaś strony w obrocie profesjonalnym szczególne znaczenie należy przypisać zasadzie *pacta sunt servanda* – co również sprzeciwia się zbyt pochopnemu stwierdzeniu nieważności umowy, tym bardziej że nie byłaby ona korzystna dla żadnej ze stron – zważywszy, iż skutek ten musiałby nastąpić *ex tunc*, a więc od chwili zawarcia umowy, co mogłoby prowadzić do przedawnienia wzajemnych roszczeń. Aspekt ten nie występuje w obrocie konsumenckim, albowiem przyjmuje się, że zastosowanie niedozwolonego postanowienia umownego prowadzi raczej do sankcji podobnej do bezskuteczności zawieszonej, gdyż ostateczna nieważność umowy zależy od powołania się konsumenta na abuzywność. Wreszcie należy podkreślić (aczkolwiek ten został świadomie pominięty w prowadzonych rozważaniach), że w umowie kredytu konsumenckiego nieważność jest konsekwencją nie tylko klauzuli przeliczeniowej, ale przede wszystkim walutowej – wprowadzającej do umowy ryzyko walutowe²⁰. Natomiast w obrocie profesjonalnym co do zasady trudno byłoby wyprowadzać tezę o wadliwości tego typu postanowienia umownego²¹. Skoro samo powiązanie kredytu z walutą obcą jest skuteczne, to zastosowanie jedynie niewłaściwego kursu przeliczenia nie przekreśla sensu tej umowy.

Zastosowanie kursu kupna i sprzedaży NBP – co także warto zaznaczyć – nie prowadzi do eliminacji z umów kredytu zawartych z przedsiębiorcą spreadu walutowego, który bez wątpienia stanowi dodatkową korzyść banku wynikającą z zawartej umowy. Trzeba jednak wskazać, że spread nie jest co prawda charakterystycznym elementem umowy kredytu i nie należy do jej *essentia negotii*, niemniej trudno uznać go *ex definitione* za niedozwolony, skoro również przepisy powszechnie obowiązujące – i to w obrocie konsumenckim – przewidywały możliwość jego zastosowania.

¹⁹ Zob. K. Chróścił, *Abuzywność walutowych klauzul przeliczeniowych a możliwość ich uzupełnienia przez sąd krajowy* [w:] T. Szanciło, *Kredyty...*, s. 157, a także H. Ciepla, *Dochodzenie roszczeń z umów kredytów frankowych*, Warszawa 2021, s. 87, jak również T. Szanciło, *Ustalenie nieważności umowy o kredyt frankowy a niedozwolony mechanizm klauzul przeliczeniowych i ryzyko kursowe* [w:] *Upadłość...*, A. Hrycaj, T. Szanciło (red.), s. 65.

²⁰ Zob. W. Gontarski, *Ryzyko kursowe a ochrona konsumenta. Wybrane zagadnienia cywilnoprawne i karnoprawne* [w:] *Prawna ochrona konsumenta rynku usług bankowych*, T. Szanciło (red.), Warszawa 2023, s. 91 i nn.

²¹ Szerzej zob. T. Szczurowski, *Umowa...*, s. 155 i nn.

Abstrakt

Przedmiotem niniejszego artykułu jest przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego kredytów indeksowanych lub denominowanych udzielonych przedsiębiorcy. Kwestia ta ma istotne znaczenie w obrocie gospodarczym i coraz częściej pojawia się na wokandach sądów powszechnych. Zasadne jest w związku z tym rozważenie, czy przedsiębiorcy mogą w tym zakresie liczyć na ochronę zbliżoną do tej, z której korzystają konsumenci.

Słowa kluczowe: kredyt indeksowany, kredyt denominowany, przedsiębiorca, konsument, ochrona przedsiębiorcy, orzecznictwo SN.

BIBLIOGRAFIA

Aślanowicz P., Kredyty waloryzowane do waluty obcej w praktyce orzeczniczej, Warszawa 2023.

Ciepla H., Dochodzenie roszczeń z umów kredytów frankowych, Warszawa 2021.

Gil J., Szlaszyński M., Konsumentcka ochrona prawna przedsiębiorców – analiza zmian legislacyjnych z perspektywy działalności banków, „Monitor Prawa Bankowego” 2020, 3.

Gutowski M., Wadliwość umów kredytów frankowych, Warszawa 2022.

Kredyty powiązane z walutą obcą. Aspekty materialnoprawne i procesowe. Komentarz praktyczny, T. Szanciło (red.), Warszawa 2022.

Prawna ochrona konsumenta rynku usług bankowych, T. Szanciło. (red.), Warszawa 2023.

Rogoziński D., Rozliczenia stron nieważnej umowy kredytu waloryzowanego kursem waluty obcej, Warszawa 2022.

Szczurowski T., Umowa kredytu indeksowanego do waluty obcej zawierana z przedsiębiorcą, Warszawa 2026.

Upadłość i restrukturyzacja kredytobiorcy lub banku przy umowach o kredyt frankowy, A. Hrycaj, T. Szanciło (red.), Warszawa 2024.

Załucki M., Metodyka prowadzenia i rozstrzygania spraw frankowych dla sędziów i pełnomocników, Warszawa 2025.